

Διδάσκουσα: Δρ. Μόσχου Δ. Καλλιόπη

Μάθημα: Συμβουλευτική Ψυχολογία & Προσανατολισμός

**ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΛΗΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ
ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ –
Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ –
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ**

«Όταν οι άλλοι απαιτούν
να γίνουμε αυτό που θέλουν αυτοί να γίνουμε, μας
αναγκάζουν να καταστρέψουμε αυτό
που πραγματικά είμαστε.
Είναι μια ραφιναρισμένη μορφή φόνου.
Οι πιο στοργικοί γονείς και συγγενείς
τον διαπράττουν
με το χαμόγελο στα χείλη»
Jim Morison

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Φύλο: Η Θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης, αναφέρει τα προβλήματα εκείνα που είναι άμεσα σχετιζόμενα με το αίσθημα της αυτεπάρκειας (self-efficacy) που βρίσκεται στις γυναίκες, σε σχέση με την άσκηση κάποιων αντρικών επαγγελμάτων που τα διακρίνουν τα στερεότυπα (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2008)

Οι φιλοδοξίες, τα ενδιαφέροντα και οι κατευθύνσεις των γυναικών, είναι διαφορετικά σε σχέση με των αντρών και αυτό γιατί οι γυναίκες εισήλθαν στον χώρο εργασίας αργότερα από τους άντρες

Η διαφοροποίηση αυτή, έγκειται σε προϊόντα κοινωνικοποίησης και όχι σε γενετικές διαφορές (Σιδηροπούλου- Δημακάκου, 2008)

Ωστόσο, υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που άλλαξαν το ρόλο της γυναίκας. Αυτοί είναι (Hansen, 1979, όπ. αναφ. στο Σιδηροπούλου- Δημακάκου, 2008):

- Η πληθυσμιακή έκρηξη που αφορά τον επιθυμητό αριθμό παιδιών, αφού η μείωση της γεννητικότητας είναι μεγάλη στις ανεπτυγμένες χώρες.
- Η τεχνολογία. Με την εμφάνιση των οικιακών συσκευών μειώθηκαν οι οικιακές εργασίες με απόρροια να μη θεωρείται η μητρότητα «πλήρης εργασία».
- Η εισαγωγή της μερικής απασχόλησης, κάτι που είναι πολύ ευνοϊκό για τις γυναίκες.
- Οι διαφοροποιήσεις στη νομοθεσία, που σχετίζονται με τη γυναικεία εργασία και τις οικογενειακές σχέσεις.
- Η κατάργηση των επαγγελματικών στερεοτύπων.
- Οι όλο και περισσότερες ευκαιρίες σχετικά με την επανεκπαίδευση και την εκπαίδευση.

Το οικογενειακό περιβάλλον: Επιδρά άμεσα μέσω της άμεσης παρέμβασης (συμβουλή, υπόδειξη, απαγόρευση) ή και έμμεσα με τη μεταλαμπάδευση των γονικών στάσεων και αξιών, στις επαγγελματικές αποφάσεις των παιδιών (Σιδηροπούλου- Δημακάκου, 2008).

Ο Argyle (1989), αναφέρει πως το επάγγελμα που τείνουν να επιλέξουν τα παιδιά, είναι στις περισσότερες των περιπτώσεων παρόμοιο με εκείνο των πατεράδων τους και αν τυχόν δεν είναι το ίδιο, θα καταλήξουν σε κάποιο παρόμοιο με γενικές δραστηριότητες και κοινές αξίες.

Στις οικογένειες εκείνες που έχουν ασκήσει μεγάλες οικονομικές επενδύσεις στο επάγγελμα τους ή σε άλλη περίπτωση αποτελούν μικρές κοινότητες (γεωργοί, ψαράδες κ.ά.), όπου οι περισσότεροι ασχολούνται με το ίδιο επάγγελμα, εμφανίζεται σε πιο συχνό βαθμό η κληροδότηση του επαγγέλματος (Σιδηροπούλου- Δημακάκου, 2008).

Οι Στόχοι και οι Φιλοδοξίες. Συνήθως, οι στόχοι και οι φιλοδοξίες που έχει το παιδί, είναι αποτέλεσμα αφενός των επιδράσεων του κοινωνικού περιβάλλοντος, της οικογένειας και του σχολείου και αφετέρου των αντιλήψεων και σκέψεων που διαμορφώνει το άτομο σχετικά με ενδιαφέροντα του και τις ικανότητες του
(Moor, 1976)

Οι αξίες. Ο ανθρωπολόγος Kluckhohn (1951), έδωσε τον πρώτο ορισμό για τις αξίες, σύμφωνα με τον οποίο ορίζονται ως οι εννοιολογοποιήσεις του επιθυμητού που επιδρούν στην επιλογή μεταξύ των διαθέσιμων τρόπων πράξης, μεταξύ σκοπών και μέσων.

Πιο συχνές εργασιακές αξίες είναι: το γόητρο, η ασφάλεια, ο αλτρουισμός, η ανεξαρτησία και οι διαπροσωπικές σχέσεις

Συχνές: η ηγεσία ή εξουσία, το αίσθημα επιτυχίας, οι συνθήκες εργασίας και η ενδιαφέρουσα εργασία (Knasel και Kidd, 1980)

Ο Δημητρόπουλος, αναφέρει μια λειτουργική ομαδοποίηση των παραγόντων λήψης μιας απόφασης : Αρχικά αναφέρει τα προσωπικά χαρακτηριστικά του κάθε ανθρώπου, έπειτα τους περιβαλλοντικούς παράγοντες και τέλος, τους παράγοντες εκείνους που σχετίζονται με την απόφαση (Δημητρόπουλος, 1989)

Παράγοντες Σχετιζόμενοι με την Απόφαση

Στους παράγοντες αυτούς, συνήθως συμπεριλαμβάνονται οι εξωτερικοί, που σχετίζονται άμεσα με την απόφαση.

Παράγοντες τέτοιου είδους είναι:

- ο περιορισμένος χρόνος,
- η ποσότητα και η ποιότητα της πληροφορίας,
- οι πιθανές συνέπειες,
- ο βαθμός επικινδυνότητας,
- ο βαθμός πιθανής αλλαγής,
- η πιθανότητα αντιστρεψιμότητας κ.ά (Δημητρόπουλος, 1989).

Υπάρχουν κάποια αναπόφευκτα λάθη στη διαδικασία λήψης μιας απόφασης, που έχουν τις ρίζες τους στην μη επαρκή αυτογνωσία του ατόμου, στις λανθασμένες εκτιμήσεις και κρίσεις, στην ελλιπή πληροφόρηση, στην υπερβολική αυτοεκτίμηση ή υποτίμηση του εαυτού κ.ά (Δημητρόπουλος, 1989).

Η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου, είναι αποτέλεσμα συνδυασμού των παραγόντων που επιδρούν σε αυτό. Έτσι, όπως αναφέρεται και παραπάνω, διαχωρίζει τους παράγοντες αυτούς, στους ατομικούς και στους εξωτερικούς (Δημητρόπουλος, 1989)

Ατομικοί Παράγοντες

Ατομικοί, ονομάζονται οι παράγοντες εκείνοι που υπάρχουν στο ίδιο το άτομο και μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο ομάδες: Στους βιολογικούς-κληρονομικούς και στους επίκτητους (Δημητρόπουλο, 1989).

Οι βιολογικοί-κληρονομικοί παράγοντες, χαρακτηρίζονται εκείνοι που σχηματίστηκαν με νόμους βιολογικούς και κληρονομικότητας και δε μπορούν με κανέναν τρόπο να ασκήσουν επιρροή τόσο στο περιβάλλον του ατόμου όσο και στο ίδιο το άτομο.

Τέτοιου είδους παράγοντες είναι: οι έμφυτες ικανότητες και κλίσεις του ατόμου, οι κληρονομικές του καταβολές που σχετίζονται άμεσα με την νοητική του ανάπτυξη, η σωματική του διάπλαση, καθώς επίσης και όλα εκείνα τα προσωπικά του χαρακτηριστικά τα οποία ασφαλώς δεν είναι αποτέλεσμα περιβαλλοντικών επιδράσεων. Ωστόσο, η σπουδαιότητα του βιολογικού και κληρονομικού μέρους της ανθρώπινης φύσης, είναι μεγάλη (Δημητρόπουλος, 1989).

Επίκρητοι παράγοντες: τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου, που παραμένουν μόνιμα ή εξελίσσονται και είναι απόρροια της αλληλεπίδρασης μεταξύ του περιβάλλοντος και των κληρονομικών καταβολών.

Υπάρχουν πολλοί φορείς του περιβάλλοντος που μπορούν να επηρεάσουν το άτομο και κατηγοριοποιούνται γενικά στη ευρύτερη κοινωνία, στην οικογένεια, στο άψυχο περιβάλλον, στην εκπαίδευση κ.ά.

Παραδείγματα χαρακτηριστικών που αναφέρονται, είναι: οι δεξιότητες, οι ικανότητες, οι αξίες, τα ενδιαφέροντα, οι κλίσεις που αποκτά το άτομο, γενικά όλο το αξιολογικό του σύστημα, η αυτοαντίληψη του, τα διάφορα συναισθήματα, φυσικά τα ψυχολογικά του χαρακτηριστικά, οι προσωπικές του ανάγκες και οι προδιαθέσεις του προς άλλα άτομα, οι διάφορες συμπεριφορές και καταστάσεις (Δημητρόπουλος, 1989).

Εξωατομικοί Παράγοντες

Οι παράγοντες εκείνοι που είναι εξωτερικοί προς το άτομο.

Είναι δηλαδή οι παράγοντες εκείνοι που ενώ βρίσκονται έξω απ' αυτό, μπορούν και ασκούν επιρροή τόσο στη συμπεριφορά του όσο και στην ανάπτυξη του, έμμεσα ή άμεσα.

Οι παράγοντες αυτοί, ταξινομούνται κατά κύριο λόγο σε πέντε ομάδες που είναι:

- η κοινωνία,
- η οικογένεια,
- κάποια τυχαία περιστατικά,
- το σχολείο
- και το πνεύμα της εποχής (Δημητρόπουλος, 1989).

ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ

Εσωτερικές Μεταβλητές

Η αψίδα καθοριστικών παραγόντων, αναφέρει ως πρώτη εσωτερική μεταβλητή, τις ανάγκες.

Σύμφωνα με την Roe (1956), που βάσισε το έργο της στην ιεραρχία για τις ανάγκες του Maslow (1954), οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ γονέων και παιδιών κυρίως στα πρώτα χρόνια της παιδικής ηλικίας, αναπτύσσουν τις ψυχολογικές ανάγκες.

Έτσι, η Roe, με την παραδοχή πως οι ανάγκες διαμορφώνονται από τις αλληλεπιδράσεις των γονέων και των παιδιών, ταξινόμησε τα επαγγέλματα σε έξι εκπαιδευτικά επίπεδα σχετιζόμενα με την ιεράρχηση του Maslow, καθώς επίσης και σε οχτώ τομείς ενδιαφέροντος.

Η υπόθεση της Roe αναφέρει πως οι ανάγκες του Maslow που βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο (στέγη, ασφάλεια, τροφή, ρουχισμός), θα καλύπτονταν από επαγγέλματα που ασχολείται κάποιος με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης (δημοτικό, γυμνάσιο),

αντιθέτως,

οι ανάγκες σε υψηλότερη κλίμακα θα καλύπτονταν από επαγγέλματα κάποιων με υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης (μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση) (Amundson, Harris, Niles, 2008).

Ως δεύτερη εσωτερική μεταβλητή, αναφέρεται η ευφυΐα.

Τα επίπεδα ευφυΐας του ατόμου εξαρτώνται ως έναν βαθμό από τη κληρονομικότητα.

Το σύστημα ταξινόμησης της Roe, που υποστηρίζεται από έρευνες και είναι σημαντικό στο σημείο αυτό, αναφέρει έξι επίπεδα ταξινόμησης, όπου όλα τα επαγγέλματα μπορούν να ενταχθούν.

Αυτά είναι: το διευθυντικό και επαγγελματικό,
το ημιεπαγγελματικό,
το ημι-ειδικευμένο και ειδικευμένο,
καθώς και το ανειδίκευτο.

Συνεπώς, τα κίνητρα για επίτευξη και η ευφυΐα σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης, αποτελούν καθοριστικό παράγοντα στην επιλογή σταδιοδρομίας.

Εξάλλου, τα κίνητρα και οι στόχοι για την απόκτηση προσόντων εκπαίδευσης, επηρεάζονται από τους γονείς, οι οποίοι ασφαλώς παρέχουν και τα γενετικά χαρακτηριστικά (Amundson, Harris, Niles, 2008).

Ως τρίτη εσωτερική μεταβλητή στην ασίδα, αναφέρονται οι αξίες.

Η Μελέτη για τη Σπουδαιότητα της Εργασίας, έκανε τον Super να προσδιορίσει δώδεκα κοινές αξίες σε όλους τους πολιτισμούς και κουλτούρες.

Μερικές από αυτές που αναφέρει είναι: το κύρος, το υψηλό εισόδημα, η ποικιλία, η ασφάλεια και η επίτευξη.

Η πλήρης ικανοποίηση στη ζωή του ανθρώπου, εμφανίζεται με την ικανότητα που διαθέτει να πραγματοποιήσει τις πιο σημαντικές για αυτόν αξίες.

Τέταρτη εσωτερική μεταβλητή στην ασίδα αυτή, αναφέρονται τα ενδιαφέροντα.

Σύμφωνα με τη διατύπωση του Holland (1997), τα ενδιαφέροντα προκύπτουν από το ότι οι ενήλικες γενικότερα και οι γονείς ασκούν επιρροή στα παιδιά προσφέροντας τους κάποιες δραστηριότητες, μερικές από τις οποίες μπορούν να έχουν θετική ενίσχυση και να μετατραπούν σε ενδιαφέροντα.

Κομμάτι της θεωρίας του αναφέρει πως τα επαγγέλματα και οι εργασίες που θα αναζητήσουν οι άνθρωποι, θα είναι ανάλογα των ενδιαφερόντων τους και πως η ικανοποίηση τους θα είναι μεγάλη σε ένα επάγγελμα που θα συμπίπτει με τα συγκεκριμένα ενδιαφέροντα.

Τα ενδιαφέροντα τείνουν να διαμορφώνονται από τη μέση της σχολικής ηλικίας, ενώ η σταθεροποίησή τους γίνεται σε όλο το φάσμα της ζωής.

Μια πέμπτη εσωτερική μεταβλητή, είναι οι ικανότητες του ατόμου.

Με τον όρο «ικανότητες», εννοείται η επιθυμία που έχει το άτομο για εκμάθηση δεξιοτήτων και για να επεκτείνει τις γνώσεις του σε κάποιους τομείς όπως στη μηχανική αντίληψη-σκέψη, στη γλώσσα, στις χωρικές σχέσεις και στα μαθηματικά.

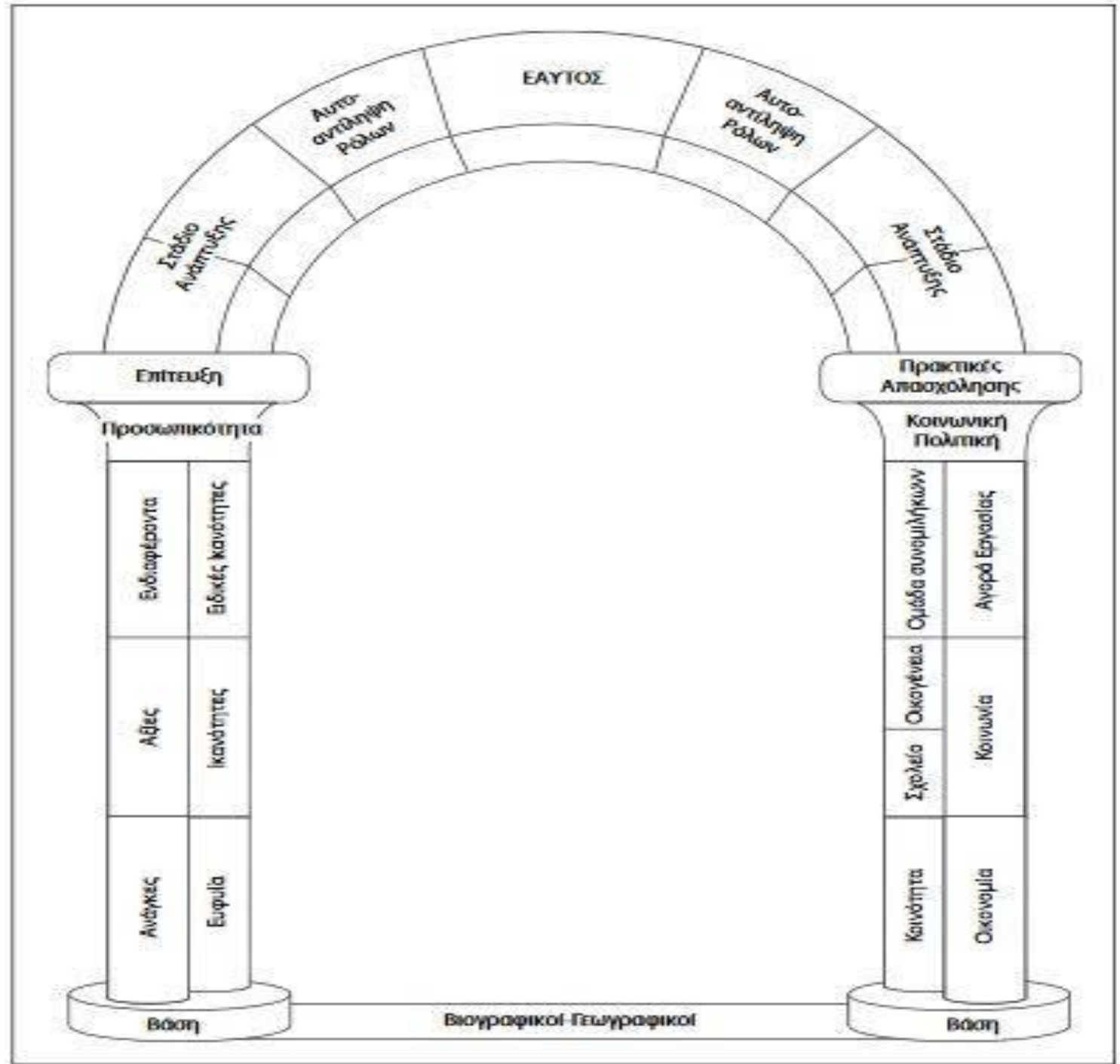
Στις οκτώ ομάδες κατηγοριοποίησης επαγγελμάτων της Roe ή στις έξι ομάδες του Holland, απαιτούνται σίγουρα διαφορετικές δεξιότητες που μπορεί να προκύψουν από την αξιοποίηση συγκεκριμένων ικανοτήτων.

Απόρροια της αλληλεπίδρασης και του συνδυασμού των εν λόγω εσωτερικών μεταβλητών (ανάγκες, ευφυΐα, αξίες ενδιαφέροντα, ειδικές ικανότητες), είναι η δημιουργία της μοναδικής προσωπικότητας του κάθε ατόμου, μέσα στην οποία πραγματοποιούνται και οι επαγγελματικές του επιλογές.

Στο σημείο αυτό, εμφανίζεται η αυτοαντίληψη που εκφράζεται μέσω αυτής της μοναδικής προσωπικότητας.

Σκοπός της αυτοαντίληψης είναι να δράσει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και στη σταδιοδρομία του, όπως παρατηρείται στη κορυφή της Αψίδας των Καθοριστικών Παραγόντων (Amundson, Harris, Niles, 2008).

Αψίδα καθοριστικών παραγόντων (Amundson, Harris, Niles, 2008).



Εξωτερικές Μεταβλητές

Οι εξωτερικές μεταβλητές που αναφέρονται στην Αψίδα των Καθοριστικών Παραγόντων, είναι εξίσου σημαντικές τόσο για τη διαμόρφωση της επιλογής σταδιοδρομίας, όσο και της επαγγελματικής ανάπτυξης των ατόμων.

Οι εξωτερικές μεταβλητές είναι άμεσα σχετιζόμενες με την εθνικότητα, τη φυλή και τη φυσική τοποθεσία, καθώς έχουν τις ρίζες τους στη γεωγραφία (Amundson, Harris, Niles, 2008).

Ως πρώτη εξωτερική μεταβλητή, αναφέρεται η οικονομία.

Ως δεύτερη εξωτερική μεταβλητή αναφέρεται **η κοινότητα, συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας.**

Ως «κοινότητα», ορίζεται το σύνολο των ανθρώπων που άμεσα περιβάλλουν ένα άτομο.

Είναι λογικό οπότε, κοινότητα για κάθε άτομο να αποτελούν τα μέλη της οικογένειας του, οι φίλοι, οι γνωστοί, οι γείτονες, οι συνάδελφοι, αφού είναι αυτοί που το περιβάλλουν.

Την μεγαλύτερη επιρροή για την επιλογή επαγγέλματος, ασφαλώς και την ασκούν τα μέλη της οικογένειας και κυρίως οι γονείς.

Τέλος, οι άνθρωποι εκείνοι που για κάποιους αποτελούν και πρότυπα, ασκούν μεγάλη επιρροή στην επιλογή επαγγέλματος και σίγουρα θα πρέπει να συμπεριληφθούν ως επιδράσεις που ασκούνται από την κοινότητα (Amundson, Harris, Niles, 2008).

Η τρίτη εξωτερική μεταβλητή, αναφέρεται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, που αποτελείται από όλα εκείνα τα άτομα που δε συμπεριλαμβάνονται στο στενό κύκλο της κοινότητας.

Μέσω της κοινωνίας μεταδίδονται μηνύματα που αναφέρουν «καλύτερες» τις εργασίες εκείνες με υψηλό κύρος, υψηλό μισθό και χρειάζεται κανείς για να τις κατακτήσει ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και να έχει φοιτήσει στα πανεπιστήμια εκείνα που θεωρούνται καλύτερα από άλλα.

Τέλος, ως ισχυρή επίδραση πρέπει να αναφερθεί και η **αγορά εργασίας**, που δρα ως καταλυτικός παράγοντας στην επιρροή επαγγελματικών επιλογών.

Η δημιουργία νέων επαγγελμάτων, η αλλαγή υφιστάμενων και η αλλαγή σε πρακτικά ζητήματα στον τομέα απασχόλησης, συμπεριλαμβάνονται στην επίδραση που έχει η αγορά εργασίας (Amundson, Harris, Niles, 2008).

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

Δημητρόπουλος, Ε. (1989). *Σχολικός εκπαιδευτικός και επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική* (3η έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Δημητρόπουλος, Ε. (1998). *Οι εκπαιδευτικοί και το επάγγελμά τους*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Δημητρόπουλος, Ε. (2000). *Συμβουλευτική σταδιοδρομίας: Εκπαιδευτικός και επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική* (8η έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Δημητρόπουλος, Ε. (2003). *Αποφάσεις, λήψεις αποφάσεων: διεπιστημονική προσέγγιση στη θεωρία και πράξη. Εισαγωγή στην ψυχολογία των αποφάσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Ε., & Δρόσος, Ν. (2008). *Ανάπτυξη δεξιοτήτων λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων σε μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Εφαρμογή πειραματικού προγράμματος παρέμβασης*. Αθήνα: Κέντρο Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

- Γνωρίζετε για την ύπαρξη Συμβουλευτικών κέντρων που παρέχουν πληροφορίες για την κατάλληλη επιλογή επαγγέλματος;*
- Θεωρείτε πως κάποια στιγμή ήταν ή θα ήταν χρήσιμη η επίσκεψή σας σε μια τέτοια υπηρεσία;*